

Проблема готовності майбутніх учителів до формування творчої особистості
учнів

Вибір Україною курсу на входження до європейського освітнього простору, інтеграція з європейськими країнами, інтернаціоналізація ділових стосунків у різних сферах діяльності людини підвищує попит на спеціалістів, здатних впроваджувати вимоги нового Державного Стандарту України, адже сучасному суспільству потрібна особистість вчителя, який здатний творчо підходити до вирішення завдань і вміло застосовувати свої вміння для формування креативних здібностей учнів. На підготовці педагогічних працівників, їх професіоналізмі, вдосконаленні як важливій умові модернізації освіти акцентується увага і в Національній доктрині розвитку освіти. Стрижнем професійної підготовки спеціаліста XXI століття стає розвивальна домінанта, виховання творчої особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання і вирішення основних завдань, здатної до творчої праці, професійного саморозвитку.

Формування гармонійної особистості та відповідно включення компонента творчості у зміст навчання вимагає перегляду традиційного статусу підготовки майбутнього вчителя біології, для якого творчість – це завжди створення чогось нового на основі перетворення пізнаного – нового результату або оригінальних шляхів та методів його отримання.

На творчий, пошуковий характер педагогічної праці звертали увагу великі педагоги минулого: Я. Коменський, І. Песталоцці, А. Дістервег, К. Ушинський, провідні вітчизняні психологи і педагоги. К.Ушинський підкреслював, що робота педагога більш, ніж будь-яка інша, потребує постійного запалу та натхнення.

У педагогічній літературі існує багато точок зору на проблему педагогічної творчості, зокрема в роботах О. Антонової, О. Дубасенюк Т.

Семенюк, Н. Ничкало, І. Зязюна та інших. Так, професор І. Зязюн вважає, що творчість – це процес створення суб'єктивно нового, що ґрунтується на здібності висувати оригінальні ідеї і використовувати нестандартні способи діяльності [2, с.31]. С. Сисоєва розглядає педагогічну творчу діяльність як цілісний процес професійної реалізації та самореалізації педагога в освітньому просторі, наслідками чого є подальший розвиток творчого потенціалу суб'єктів навчально-виховного процесу [5, с.120].

Відповідно, науковці виділяють такі етапи педагогічної творчості: педагогічний задум; актуалізація й відбір професійних знань, умінь, здобутків власного педагогічного досвіду щодо реалізації задуму; інформаційний пошук; проектування навчально-виховної взаємодії з учнями; визрівання остаточного розв'язання; реалізація педагогічного задуму; аналіз і внесення корективів у подальші впровадження педагогічного задуму [4, с. 65]. С. Пічугін до вищезазначених етапів педагогічної творчості додає підвищення рівня творчої самореалізації педагога, формування стійких професійних інтересів; створення системи професійно-особистісної самоосвіти; формування у вчителя педагогічного мислення; навчання вчителя рефлексії власної педагогічної творчої діяльності [3].

У сучасній літературі педагогічна творчість розуміється як процес вирішення педагогічних задач для певних педагогічних обставин. Творчий характер педагогічної діяльності майбутнього вчителя біології не можна звести лише до вирішення педагогічних задач, оскільки у творчій діяльності в єдності проявляються пізнавальний, емоційно-вольовий та мотиваційний компоненти особистості. Проте рішення спеціально підібраних задач, спрямованих на розвиток структурних компонентів творчого мислення, є важливою умовою розвитку творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя біології.

Отже, будь-яка діяльність може успішно здійснюватися лише за умови готовності до її виконання. Готовність до педагогічної діяльності – це

наявність певного рівня сформованості в майбутнього вчителя знань, умінь здійснювати певну діяльність.

У сучасній педагогічній науці є два підходи щодо поняття "готовності до творчої діяльності вчителя". Перший пов'язує із реалізацією потенційних можливостей особистості, другий – з новаторством у педагогічній діяльності. Науковці виділяють такі компоненти готовності майбутнього вчителя біології, що є передумовою ефективної реалізації творчої діяльності в навчально-виховному процесі, як когнітивний, практичний, особистісний [5, с.47].

Змістовими характеристиками когнітивного компоненту готовності до самостійної творчої діяльності вважаються знання особистісно-орієнтованих педагогічних технологій розвитку творчої особистості; дидактичні знання організації навчально-виховного процесу, спрямованого на творчий розвиток його суб'єктів; знання форм і методів стимулювання творчої діяльності; знання діагностики й розвитку творчих потенційних здібностей до діяльності.

Практичний компонент готовності до самостійної творчої діяльності характеризується уміннями реалізувати особистісно-орієнтовані педагогічні технології розвитку й виховання творчої особистості; оволодінням методами оцінювання розвитку творчих якостей; здатністю до самоаналізу, узагальнення власного досвіду й досвіду інших [5, с. 120].

Складовими характеристиками особистісного компоненту готовності до самостійної творчої діяльності є мотиваційно-творча активність, спрямованість особистості на самовдосконалення у творчій діяльності й рівень розвитку її творчих здібностей.

Відповідно до вимог, які висуваються до творчої педагогічної діяльності, готовність до неї – це складна, залежна від характеру і умов педагогічної діяльності, багаторівнева характеристика особистості, яка включає систему мотивів, установок, станів, а також спеціальні знання,

уміння і навички, які дозволяють суттєво підвищити ефективність педагогічної діяльності.

Відповідно готовність майбутнього вчителя біології до педагогічної діяльності – це особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії та є передумовою ефективної діяльності майбутнього педагога, максимальної реалізації його можливостей, розкриття творчого потенціалу тому, що майбутній педагог усвідомлює практичну значущість своєї діяльності у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні [1, с. 177].

Отже, готовність майбутнього вчителя біології до формування творчої особистості учнів в поєднанні з творчим пошуковим характером його педагогічної праці є основою "інтегрального образу" вчителя-професіонала, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про своє особистісне і професійне зростання, вміє досягти нових педагогічних цілей.

Список використаних джерел

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004.– 352 с. (Альма-матер).
2. Зязюн І.А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. – Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / за ред. І.А. Зязюна / - Київ: Віпол, 2000. – 636 с.
3. Пичугин С.С. Творческая самореализация учителя в инновационной деятельности по образовательной системе "Школа 2100" // Начальная школа плюс до и после. – 2002. – №8.
4. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос та ін.; за ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища шк., 1997. – 349 с.
5. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість учителя: Визначення, теоретична модель, функції підготовки / Сисоєва С.О. // Педагогіка і психологія. – К. : Педагогічна думка, 1998. – 255 с.